

Prof. **Delia Ioana Sima**

**Gramatica limbii române prin metode
rapide pentru clasele gimnaziale
și liceele pedagogice**

Cuprins

Cuvânt-înainte	XVII
Abrevieri	XIX
Partea I. Morfologia	1
Capitolul I. Substantivul	3
Definiție	3
Clasificarea substantivelor.....	3
Acordul substantivului colectiv	4
Cazul substantivelor.....	5
Posibilități combinatorii ale substantivului	11
Locuțiunile substantivale.....	11
Aplicații	12
Capitolul II. Articolul.....	18
Definiție	18
Felurile.....	18
Aplicații	21
Capitolul III. Adjectivul	22
Definiție	22
Clasificarea adjectivelor	22
Gradele de comparație	23
Adjective fără grade de comparație	24
Funcțiile sintactice ale adjectivului.....	24
Posibilități combinatorii ale adjectivului	24
Locuțiunile adjectivale	25
Aplicații	26

Capitolul IV. Pronumele	31
1. Pronumele personal.....	31
Declinarea pronumelui personal.....	31
Cazul și funcția sintactică.....	33
Pronumele personal în dativ posesiv.....	36
Pronumele personal cu valoare neutră.....	36
Pronumele personal de politețe.....	36
2. Pronumele reflexiv.....	37
Declinarea pronumelui reflexiv.....	37
Cazul și funcția sintactică.....	39
3. Pronumele și adjectivul pronominal posesiv.....	40
Funcția sintactică a pronumelui posesiv.....	41
Adjectiv posesiv în Acuzativ.....	42
4. Pronumele și adjectivul demonstrativ.....	43
Felurile.....	44
Formele populare.....	44
Funcția sintactică a pronumelui demonstrativ.....	44
5. Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât.....	46
6. Pronumele și adjectivul pronominal negativ.....	47
7. Pronumele și adjectivul pronominal interogativ.....	48
Declinarea pronumelui interogativ.....	48
Funcția sintactică a pronumelui interogativ.....	49
8. Pronumele și adjectivul pronominal relativ.....	49
Funcția sintactică a pronumelui relativ.....	51
10. Adjectivul pronominal de întărire.....	52
Formele adjectivului de întărire.....	53
Posibilități combinatorii ale pronumelui și ale adjectivului pronominal.....	53
Aplicații.....	54
Capitolul V. Numeralul	66
Definiție.....	66
I. Cardinale.....	66

II. Ordinale.....	68
Funcții sintactice.....	68
Posibilități combinatorii ale numeralului.....	69
Aplicații.....	71
Capitolul VI. Verbul	75
Definiție.....	75
Felurile.....	75
Verbe tranzitive, intransitive.....	75
Conjugarea.....	77
Diatezele.....	77
Felurile.....	77
Modurile și timpurile verbului.....	79
Funcțiile sintactice ale modurilor nepersonale.....	84
Locuțiuni verbale.....	85
Aplicații.....	86
Capitolul VII. Adverbul	94
Definiție.....	94
Clasificarea adverbilor.....	94
Gradele de comparație.....	97
Funcțiile sintactice ale adverbilor.....	97
Posibilități combinatorii ale adverbului.....	97
Locuțiuni adverbiale.....	98
Aplicații.....	99
Capitolul VIII. Prepoziția	101
Definiție.....	101
Feluri.....	101
Capitolul IX. Conjuncția	103
Definiție.....	103
Clasificarea conjuncțiilor.....	103

Capitolul X. Interjecția	105
Definiție	105
Clasificarea interjecțiilor	105
Funcția sintactică a interjecției	106
Posibilități combinatorii ale interjecției	106
Aplicații	107
Capitolul XI. Algoritmul analizei morfosintactice	108
Partea a II-a	111
Capitolul I. Sintaxa	113
Sintaxa propoziției	113
Definiție	113
Clasificarea propoziției	113
Capitolul II. Subiectul	115
Definiție	115
Clasificarea subiectului	116
Cazurile subiectului	118
Propoziția subiectivă	118
Elementul regent care cere în frază o subiectivă	118
Topica și punctuația subiectivei	119
Aplicații	120
Capitolul III. Predicatul	122
Definiție	122
Predicatul verbal	122
Predicatul nominal	123
I. Verbele copulative	123
II. Numele predicativ	126
Nume predicativ multiplu	127
Recunoașterea numelui predicativ	128
Confuzia adjectiv/ adverb ca nume predicativ	129
Propoziția predicativă	129

Elementul regent care cere în frază o predicativă	130
Aplicații	131
Capitolul V. Atributul	133
Definiție	133
Clasificare	133
Atributul substantival	133
Atributul adjectival	134
Acordul atributului adjectival	135
Atributul pronominal	135
Felul atributelor pronominale	135
Atributul verbal	135
Atributul adverbial	136
Atributul interjecțional	136
Atributiva	136
Elementul regent care cere în frază o atributivă	137
Topica și punctuația	137
Aplicații	138
Capitolul VI. Complementul direct	140
Definiție	140
Exprimare	141
Completiva directă	141
Aplicații	142
Capitolul VII. Complementul indirect	144
Definiție	144
Exprimare	144
Topica și punctuația	145
Completiva indirectă	145
Capitolul VIII. Complementul prepozițional	147
Definiție	147
Exprimare	147

Confuzia complement direct/complement prepozițional	148
Topica și punctuația	149
Completiva prepozițională	149
Elementele de legătură subordonatoare	149
Aplicații	150
Capitolul IX. Complementul de agent	153
Definiție	153
Exprimare	153
Topica și punctuația	154
Completiva de agent	154
Topica și punctuația	154
Aplicații	155
Capitolul X. Circumstanțialul de loc	156
Definiție	156
Exprimare	156
Topica și punctuația	157
Circumstanțiala de loc	157
Elementele de legătură subordonatoare	157
Aplicații	158
Capitolul XI. Circumstanțialul de timp	160
Definiție	160
Exprimare	160
Topica și punctuația	161
Circumstanțiala de timp	161
Elementele de legătură subordonatoare	162
Aplicații	162
Capitolul XII. Circumstanțialul de mod	164
Definiție	164
Exprimare	164

Topica	165
Circumstanțiala de mod	165
Elementele de legătură subordonatoare	165
Topica și punctuația	166
Aplicații	166
Capitolul XIII. Circumstanțialul de cauză	168
Definiție	168
Părțile de vorbire prin care se exprimă	168
Topica și punctuația	168
Cauzala	169
Elementele de legătură subordonatoare	169
Topica și punctuația	169
Aplicații	170
Capitolul XIV. Circumstanțialul de scop	171
Definiție	171
Părțile de vorbire prin care se exprimă	171
Topica și punctuația	171
Finala	172
Elementele de legătură subordonatoare	172
Topica și punctuația	172
Aplicații	173
Capitolul XV. Circumstanțiala condițională	174
Definiție	174
Elementele de legătură subordonatoare	174
Topica și punctuația	174
Aplicații	175
Capitolul XVI. Circumstanțiala concesivă	177
Definiție	177
Elementele de legătură subordonatoare	177
Topica și punctuația	178
Aplicații	178

Capitolul XVII. Circumstanțiala consecutivă	180
Definiție.....	180
Elementele de legătură subordonatoare.....	180
Topica și punctuația	181
Aplicații	181

Capitolul XVIII. Exerciții de fixare a subordonatelor studiate	183
---	------------

Partea a III-a. Teste finale.....	189
--	------------

Teste de verificare	191
Testul 1.....	191
Testul 2.....	193
Testul 3.....	194
Testul 4.....	196
Testul 5.....	198
Testul 6.....	199
Testul 7.....	200
Testul 8.....	201
Testul 9.....	202
Testul 10.....	203

Teste de recapitulare.....	204
Varianta 1	204
Varianta 2	205
Varianta 3	206
Varianta 4	208
Varianta 5	209
Varianta 6	210
Varianta 7	211
Varianta 8	212
Varianta 9	213

Varianta 10	214
Varianta 11	216
Varianta 12	217

Bibliografie selectivă.....	219
------------------------------------	------------

Capitolul I. Substantivul

Definiție

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, stări sufletești.

Clasificarea substantivelor

A. După felul obiectului denumit:

- *comun*: casă, masă, brad, munte etc.
- *propriu*: Maria, Bistrița, România etc.

B. După formă:

- *simplu*: elev, carte, Mihai
- *compus*: floarea-soarelui, Cluj-Napoca

C. După gen:

- *masculin* (le recunoaștem după cum primesc la singular „un”, iar la plural „doi”): tată, băiat, câine, trandafir
- *feminin* (le recunoaștem după cum primesc la singular „o”, iar la plural „două”): fată, carte, floare, tablă
- *neutru* (le recunoaștem după cum primesc la singular „un”, iar la plural „două”): tablou, spectacol, caiet, stilou

D. După număr:

- *singular*: carte, caiet, floare
- *plural*: elevi, fete, cărți

Substantivele sunt: **numărăbile** (copil, copii)
nonnumărăbile

Respect pentru oameni și cărți

Substantivele nonnumărabile pot fi:

- **defective de plural** (formă numai la singular): lapte, miere, mazăre

- **defective de singular** (formă numai la plural): icre, câlți, zori, Carpați

Tot substantive nonnumărabile sunt substantivele care denumesc materii și își păstrează caracteristicile, chiar dacă sunt împărțite. Există diferențe de sens între numele materiei (ulei) și sorturile din materia respectivă (uleiuri). Acestea se numesc **substantive masive**.

Substantivele colective au formă de singular, dar denumesc mai multe obiecte sau persoane: muncitorime, brădet, stol, mulțime, grup. Acestea au forme pentru ambele numere.

Acordul substantivului colectiv

• Când are funcția sintactică de subiect, se acordă cu verbul la singular (Echipa noastră a ieșit câștigătoare).

• Când are funcția sintactică de subiect și are un determinant care indică elementele componente ale grupului, se acordă cu verbul fie la singular (Echipa de sportivi a câștigat), fie la plural (Echipa de sportivi au câștigat).

Cazul substantivelor

Caz	Întrebare – Explicații	Exemple	Funcție sintactică
N	Cine? Ce? → Care este <i>lucrul care</i> ? Întrebarea: ce? se înlocuiește cu întrebarea: Care este lucrul care? (pentru a nu confunda cu cazul acuzativ)	Se vede <u>casa</u> .	<u>Subiect</u>
	Când substantivul este precedat de verbul „a fi” care nu se poate înlocui cu: există”, „se află”, „se găsește”, „se întâmplă”, „are loc” etc., are funcția sintactică de →	Maria este <u>elevă</u> .	<u>Nume predicativ</u>
	Când avem două substantive alăturate, fără virgulă sau două puncte între ele, al doilea substantiv este →	Elevul <u>Ionel</u> citește.	<u>Atribut substantival în N</u>
G	Când avem două substantive alăturate, cu virgulă sau două puncte între ele, al doilea substantiv este → (a, al, ai, ale) cui?	Mihai, <u>colegul meu</u> , este premiant.	<u>Apoziție</u>
	Când substantivul în genitiv este precedat de verbul „a fi” care nu se poate înlocui cu: „există”, „se află”, „se găsește”, „se întâmplă”, „are loc” etc., are funcția sintactică de →	Cartea <u>elevului</u> este pe masă. Cartea este a <u>elevului</u> . Suntem <u>împotriva</u> războiului.	<u>Atribut substantival genitival</u> <u>Nume predicativ</u>

Caz	Întrebare – Explicații	Exemple	Funcție sintactică
	<p>Când substantivul este precedat de <u>prepozițiile</u>: asupra, deasupra, dedesubtul, contra, împotriva, înaintea, înapoia, împrejurul, îndărătul și locuțiunile prepoziționale: <u>în fața, în urma, în dosul, în jurul, în fundul, în ciuda, în vederea, de-a lungul, de-a latul, la marginea, în apropierea, în mijlocul, din cauza, cu scopul etc.</u>, are funcția sintactică de →</p>	<p>Paharul <u>din fața băiatului</u> este gol.</p> <p>S-a năpustit <u>asupra copiilor</u>.</p> <p>A sosit <u>înaintea mamei</u>.</p> <p>Am așezat paharul <u>deasupra mesei</u>.</p> <p>Am pierdut trenul <u>din cauza aglomerației</u> de la bilete.</p> <p>Au venit la școală <u>cu scopul realizării</u> unui parteneriat.</p>	<p><u>Atribut substantival prepozițional</u> (când determină un substantiv) și <u>complement</u> (când determină un verb)</p> <p><u>Complement prepozițional</u></p> <p><u>Circumstanțial de timp</u></p> <p><u>Circumstanțial de loc</u></p> <p><u>Circumstanțial de cauză</u></p> <p><u>Circumstanțial de scop</u></p>

Caz	Întrebare – Explicații	Exemple	Funcție sintactică
D	<p><i>Cui?</i></p> <p>Când substantivul este precedat de <u>prepozițiile</u>: datorită, mulțumită, grație, are funcția sintactică de →</p>	<p>Am dat <u>elevului</u> o carte.</p> <p>Reușita <u>datorită mamei</u> m-a bucurat.</p> <p>A reușit la examen <u>datorită profesorului</u>.</p> <p>Stă lipit <u>pământului</u>.</p> <p>Stai <u>locului!</u></p> <p>Acordarea de <u>premier elevilor</u> a avut loc astăzi.</p>	<p>Complement indirect</p> <p><u>Atribut substantival prepozițional</u> (când determină un substantiv) și <u>complement</u> (când determină un verb)</p> <p><u>Circumstanțial de cauză</u></p> <p><u>Circumstanțial de loc</u> (dativ locativ)</p> <p><u>Atribut substantival în dativ</u> (<u>fără prepoziție</u>)</p>

Caz	Întrebare – Explicații	Exemple	Funcție sintactică
	Când avem două substantive alăturate, cu virgulă sau două puncte între ele, al doilea substantiv este →	A reușit datorită prietenului, adică lui <u>Mihai</u> .	<u>Apoziție</u>
A	<i>Pe cine? ce? → Care este lucrul pe care?</i> Înlocuind întrebarea ce? cu întrebarea Care este lucrul pe care? vom descoperi cu ușurință cazul acuzativ. <i>La cine? la ce? despre cine? despre ce? pentru cine? pentru ce? de cine? de ce? de la cine? de la ce? după cine? după ce? peste cine? peste ce? cu câți? despre câți?</i> Când substantivul precedat de prepoziția „pe” apare pe lângă verbe reflexive în acuzativ (a se supăra, a se mânia, a se enerva) și pe lângă câteva verbe intransitive (a miza, a conta, a paria, a se bizui), are funcția sintactică de → <i>Unde? de unde? până unde? încotro?</i> <i>Când? de când? până când? cât timp?</i>	Am citit <u>ziarul</u> . A primit bani <u>de la părinții</u> lui. M-am supărat <u>pe Ion</u> . Nu conțați <u>pe Mihaela</u> . Copiii merg <u>la școală</u> . Te-am căutat <u>săptămâni</u> la rând.	<u>Complement direct</u> <u>Complement prepozițional</u> <u>Complement prepozițional</u> <u>Circumstanțial de loc</u> <u>Circumstanțial de timp</u> (fără prepoziție)

Caz	Întrebare – Explicații	Exemple	Funcție sintactică
		<u>Pe</u> <u>dimineată</u> va fi înghețat totul.	<u>Circumstanțial de timp</u> (cu prepoziție)
	<i>Cum? în ce fel? cât de?</i>	Învăță <u>fără spor</u> .	<u>Circumstanțial de mod</u>
	<i>Din ce cauză?</i>	<u>Din neatenție</u> a spart vaza.	<u>Circumstanțial de cauză</u>
	<i>Cu ce scop? în ce scop?</i>	A muncit <u>pentru</u> obținerea permisiunii de conducere.	<u>Circumstanțial de scop</u>
	<i>Care? ce fel de?</i>	Am vizitat expoziția <u>cu picturi</u> .	<u>Atribut substantival prepozițional</u>
	Când substantivul în acuzativ este precedat de verbul „a fi” care nu se poate înlocui cu: „există”, „se află”, „se găsește”, „se întâmplă”, „are loc” etc., are funcția sintactică de →	Cartea este <u>de la prieteni</u> .	<u>Nume predicativ</u>

Caz	Întrebare – Explicații	Exemple	Funcție sintactică
	De către cine? de către ce?	A fost laudat <u>de profesor</u> .	<u>Complement de agent</u>
	Când avem două substantive alăturate, cu virgulă sau două puncte între ele, al doilea substantiv este →	O văd pe Maria, pe <u>colega mea de bancă</u> .	<u>Apoziție</u>
Voc	Exprimă o chemare, o strigare	Ionele!	<u>Fără funcție sintactică</u>

Posibilități combinatorii ale substantivului

Substantivul se poate combina cu alte cuvinte, formând un grup nominal.

În calitate de **centru** al grupului nominal, substantivului i se subordonează:

- atributul substantival prepozițional: **Eleva din clasa** mea a reușit la concurs.
- atributul substantival genitival: **Eleva profesoarei** de matematică a fost câștigătoarea premiului întâi.
- atributul substantival în nominativ: **Orașul Bistrița** este frumos.
- atributul substantival în dativ fără prepoziție: **Acordarea** de medalii copiilor m-a bucurat.

În calitate de **adjunct** al grupului verbal, substantivul îndeplinește funcția sintactică de:

- complement direct: Ascult un cântec de leagăn.
- complement prepozițional: Mă gândesc la copilăria mea.
- complement indirect: Îi dau sălii de curs un aspect îngrijit.
- circumstanțial de loc: Mă întorc în sala de clasă.
- circumstanțial de timp: Vara viitoare plec la mare.
- circumstanțial de mod: M-a salutat cu respect.
- circumstanțial de cauză: Am terminat de citit cartea din dorința de a cunoaște finalul.
- circumstanțial de scop: Pentru înțelegerea fragmentului am citit textul integral.

Locuțiunile substantivale

Un grup de cuvinte care, împreună, au înțelesul unui substantiv.

- exemple:
 - aducere aminte = amintire

- ținare de minte = memorie
- băgare de seamă = atenție
- părere de rău = regret

Din punct de vedere gramatical, locuțiunea substantivală se comportă ca un substantiv, poate avea forme pentru singular și plural, articulate sau nearticulate, se poate declina (N, G, D, A).

Exemplu: Copilul are ținere de minte.

- ținere de minte = locuțiune substantivală, feminin, singular, A, complement direct

Aplicații

1. Precizează cazul și funcția sintactică a substantivelor din următoarele texte:

a) „Se scutură din salcâmi o ploaie de miresme. Bunicul stă pe prispă... Pletele lui albe și crețe parcă sunt niște ciorchini de flori albe...” (*Barbu Delavrancea, Bunicul*)

b) „Spune vorba poveștii că, după ce a petrecut noaptea întreagă drumețind pe o cale podită cu lespezi de piatră, Domnul-de-Rouă a ajuns în zori la piciorul zidului cel mare al cetății lui Ler. În ceasul răsăritului, soarele l-a îmbrățișat, prefăcându-l într-un râu cu ape limpezi”. (*Mihai Gheorghe Andrieș, Cartea comorilor*)

c) „Marți a venit pe la noi căpitanul Deleanu cu nevastă-sa și am stat cu toții în pridvor... O privighetoare, chiar în grădina la mine, într-o salcie pletoasă, cânta...” (*I.Al. Brătescu-Voinești, Privighetoarea*)

d) „Greierul, cântăreț neobosit al zilelor de vară, amuțise, istovit, sub umbra înălțimii ocrotitoare a ierburilor; veverița pusese frâu neobositei sale zburdălnicii și, cuprinsă parcă de neclintirea prefăcută a morții, își mistuise ființa sa în încheietura umbroasă a unei crengi aeriene. Gaia nu mai spinteca văzduhurile cu țipet flămând și ascuțit, vântul nu mai clătina frunza pădurilor și nici un fulg de nor nu mai îndrăznește să brăzdeze cu

umbra-i subțire înălțimile aprinse ale împărăției focului”. (*Calistrat Hogaș, În munții Neamțului*)

2. Precizează cazul și funcția sintactică a substantivului școală în propozițiile de mai jos:

- a) Școala noastră este luminoasă. -----
- b) La școală învățăm lucruri noi. -----
- c) Avem o școală modernă. -----
- d) Clădirea școlii este înaltă. -----

3. Unește cu funcția sintactică potrivită substantivele scrise italic în exemplele date mai jos:

- a) Cartea *copilului* este pe masă. - nume predicativ
- b) Cartea este *a elevului*. - circumstanțial de timp
- c) *Cartea* împrumutată a fost interesantă. - atribut substantival genitival
- d) Te-am căutat *săptămâni* în șir. - subiect

4. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect:

1. În enunțul Seara citea revista, substantivul **revista** are funcția sintactică de:

a) circumstanțial de timp; b) complement direct; c) complement indirect.

2. În enunțul Datoria lui era să verifice calitatea produsului, substantivul **produsul** are funcția sintactică de:

a) atribut substantival genitival; b) complement direct; c) complement indirect.

3. În enunțul Am descoperit că jucăriile erau ale fetitei, substantivul **fetitei** este în:

- a) A, circumstanțial de timp;
- b) G, nume predicativ;
- c) G, atribut substantival genitival.